

Die uw jeugd vernieuwt als die van een arend

De Reformatie

Weekblad tot ontwikkeling van het gereformeerde leven

Eerbied voor wat God heeft ingesteld (2)

In twee artikelen bied ik een toelichting op besluiten van de laatste generale synode over zondag, echtscheiding, sacramenten en kerkelijke eenheid. Vorige week kregen de twee eerste onderwerpen aandacht. Nu het vervolg. Dit artikel bevat het tweede deel van een lezing die ik in Ten Boer hield op 26 september jl.

P. Niemeijer ■

In dit nummer

Kerkelijk leven - P. Niemeijer
Eerbied voor wat God heeft ingesteld (2) 117

Kerkelijk leven - A.P. de Boer en H. Hoksbergen
Inleiding op 'Waar staan wij nu?' 122
Waar staan wij nu? 123

Meditatief - J. Glas
Gezondheid is niet het voornaamste 126

Wandelen met God - B. Luiten
Houdt God van alle mensen? 127

Van binnen naar buiten - A.S. van der Lugt
Ont-absoluteren 129

Lied van de week - J. Smelik
Liedboek gezang 279: Het duurt niet lang meer tot de tijd 132

Uit de kerken, Persberichten

3. Heiligheid van de sacramenten

De krijgsmacht

Ik kom bij mijn derde punt: over de sacramentsbediening.

Allereerst de sacramenten in de krijgsmacht. De synode besloot dat 'in uitzonderingssituaties waarbij militairen langdurig geïsoleerd zijn van regulier kerkelijk leven' krijgsmacht-predikanten onder voorwaarden doop en avondmaal mogen bedienen (*Acta GS Amersfoort-Centrum 2005*, art. 102). Waar was zo'n synode-uitspraak voor nodig? Kunnen die predikanten dat zelf niet uitmaken?

Er zijn andere kerken die hun predikanten volledig vrijlaten of dit alles in stilte regelen, achter de gordijnen om zo te zeggen. Onze kerken hebben er vanaf de synode van Leusden 1999 voor gekozen dit in alle openheid en helderheid te behandelen. Deze bezinning op de eigen regelingen was ook nodig omdat de hoofd-krijgsmachtspredikant erom vroeg: wat mag ik

verwachten van de inzetbaarheid van uw predikanten? Ik wil best uw regelingen respecteren, maar dan wil ik wel weten wat ze inhouden! Het was trouwens ook galant naar onze eigen krijgsmachtpredikanten: die kwamen voor vragen en afwegingen te staan waarin ze niet op eigen houtje wilden handelen, maar waarbij ze hulp wilden. Want het gaat om ingewikkelde situaties, waarin het *zoeken* is naar een oplos-

in die situatie zien ze ernaar uit het avondmaal tot opbouw van hun geloof te gebruiken

sing waarin je recht doet aan het Woord van God en aan de bijzondere situatie.

U zou kunnen vragen: als zo'n regeling dan zo moeilijk is, waarom begin je er dan aan? *Moet* er tijdens uitzendingen naar het buitenland avondmaal gevierd kunnen worden? In de gewone situatie kun je soms toch ook geen avondmaal vieren? Dat klopt. Maar in de eerste plaats is er het bevel van Christus aan zijn gelovigen om zijn dood te verkondigen en onze kerkorde houdt daar dan voor aan: zeker vier maal per jaar (art. 61 KO). In de tweede plaats verkeren uitgezonden vaak in bijzondere omstandigheden: ze zijn lange tijd ver van huis, verstoken van gewoon kerkelijk leven, in een gevaarlijke omgeving en zonder veel geestelijke steun. In die situatie zien ze ernaar uit het avondmaal tot opbouw van hun geloof te gebruiken.

Ook voor synodes is het niet simpel om in deze zaak verantwoorde en bruikbare criteria vast te stellen. Er hebben zich nu drie synodes over gebogen. Dat heeft geleid tot afgesproken kaders waarbinnen krijgsmachtpredikanten de sacramenten mogen bedienen. Om maar een paar van de criteria te noemen (vgl. *Acta*, art. 102, besluit 3A): het mag niet in een onderonsje of zomaar een ongeordende bijeenkomst. Het moet in een samenkomst waarvoor bepalend is dat men er bijeen is op basis van Gods Woord en men ook aan onderling opzicht en aan tucht gestalte geeft. Bij de bediening van de sacramenten wordt gebruik gemaakt van de gereformeerde formulieren. Daardoor worden sacramenten en belofte en bevel van God bijeengehouden. De krijgsmachtpredikant doet zijn werk niet op eigen houtje, maar op kerkelijke wijze: onder toezicht en begeleiding van deputaten voor de geestelijke verzorging van militairen.

Er is geen open avondmaal. Toegang hebben slechts belijdende leden. En als het gaat om de heiligheid van de tafel, dan geldt dat niet de verantwoordelijkheid van de avondmaalvierders beslissend is. De krijgsmachtpredikant is eindverantwoordelijk! Hij moet erop toezien dat zij die het sacrament ontvangen met ons overeenstemmen in de grondstukken van de

christelijke religie, godvrezend leven, en ook bereid zijn zich aan elkaars opzicht en tucht te onderwerpen. Ja, ook dat laatste. Dat is belangrijk: niet alleen in het kader van het heilig houden van de tafel, maar ook om gestalte te geven aan de onderlinge gemeenschap die aan het avondmaal genoten wordt. Als een krijgsmachtpredikant van een zondig leven bij een avondmaalganger niet weet, en de collega's wel, dan hebben die de taak om dat niet te laten passeren. Je hebt als avondmaalgangers boodschap aan elkaar en verantwoordelijkheid voor elkaar.

De doop

Inzake de doop rezen er de afgelopen tijd vergelijkbare vragen. Een van onze krijgsmachtpredikanten was drie jaar lang de enige orthodoxe predikant in de wijde omtrek van zijn buitenlandse standplaats. Wat moet er dan gebeuren als militairen tot geloof komen en gedoopt willen worden? En wat moet er gebeuren als gelovige militairen hun kinderen ten doop willen houden, maar dat in de wijde omtrek niet kunnen? Ook voor die situaties zijn regelingen gemaakt. Voor de volwassen doop sluiten die helemaal aan bij onze eigen praktijk hier, zij het dat het niet een kerkenraad is die toelaat tot de doop, maar de krijgsmachtpredikant dat doet *na positief advies van deputaten* voor de geestelijke verzorging van militairen. Als het gaat om de doop van kinderen van gelovigen uit andere kerken is een soort gastrecht toegekend. Het kan alleen als de doopouders in hun eigen kerk tot het avondmaal zijn toegelaten, zij zich laten onderwijzen in de gereformeerde leer over de doop en een van de gereformeerde formulieren wordt gebruikt. Hun kinderen worden dan ingeschreven in de thuiskerk. Dat is en blijft natuurlijk een lastig punt. Niemand die dat ontkent. Maar beslissend is geweest dat de doop niet van onze kerken is. Maar van de Here. En dat kinderen van God ook in het buitenland niet van de doop kunnen worden uitgesloten. We zullen de katholiciteit van de sacramenten hebben te erkennen. Maar een besluit als dit *blijft* inder-

beslissend is geweest dat de doop niet van onze kerken is, maar van de Here

daad iets dat je de pijn van de kerkelijke verdeeldheid doet voelen.

Het gaat hier om uitzonderlijke situaties, sprak de synode uitdrukkelijk uit (*Acta*, art. 102, besluit 3A en 3B). Daarvoor heeft de synode geen nieuwe regel gemaakt. De synode heeft de

bestaande regel ook niet willen uithollen, maar die juist willen bevestigen en maximaal doorberekenen in een uitzonderlijke situatie.

Na de besluitvorming heb ik als preses o.a. gezegd: 'Laat wie het met het genomen besluit niet eens is, zich ook afvragen wat militairen dan moeten met Christus' bevel om zijn dood te verkondigen en op welke manier de bediening en viering van doop en avondmaal wél mogelijk is in extreme situaties en in langdurig isolement. Of zit de bediening van de sacramenten echt opgesloten in de normale condities van ons geordend kerkelijk leven en ben je er als militair dus per definitie van verstoken als je langdurig geïsoleerd bent van regulier kerkelijk leven? Dat mag voor ons hier in Nederland een theoretische vraag zijn, voor militairen in dodelijk gevaar of een langdurig isolement is het een zaak van geestelijk belang. Laat men óns niet kunnen verwijten dat wij voor de betekenis van de door Christus Zelf ingestelde tekenen en zegels bij zijn evangelie voor hén, niet voldoende oog of inlevingsvermogen hebben gehad' (*Acta*, art. 102).

Gasten en artikel 60 KO

Een tweede zaak die de synode m.b.t. de sacramenten kreeg te behandelen, had betrekking op de toelating aan het avondmaal van gasten uit andere dan zusterkerken.

Vanuit de Particuliere Synode Holland-Noord was de synode van Amersfoort-Centrum 2005 gevraagd om een uitspraak over de toegang aan het avondmaal van hen die geen lid van een van onze zusterkerken zijn. De PS Holland-Noord was gevraagd te oordelen over een bezwaarschrift tegen de praktijk in een van de kerken, maar vond dit een zaak waar niet maar een kerk of een classis of een PS, maar de kerken gemeenschappelijk een uitspraak over moesten doen en legde daarom haar verzoek op de synodetafel. Zoals u wellicht weet, zijn de laatste tijd in meerdere kerken en classes discussies gaande over deze vraag. En meer dan dat: er zijn al besluiten genomen. Het gevaar is groot dat overal verschillende procedures en maatstaven worden gehanteerd.

De vraag op de synodetafel was geen theoretische, maar een die uit de praktijk geboren was. Er komen mensen uit andere kerken die bij ons avondmaal willen vieren. Hoe moet je dat taxeren en hoe moet je ermee omgaan? Aan de ene kant is er het bevel van Christus aan ál zijn gelovigen om zijn dood te verkondigen. Aan de andere kant dienen we naar Christus' bevel de heiligheid en het kerkelijk karakter van het avondmaal te honoreren. Hoe doe je recht aan beide, is dan de vraag, zowel aan de katholici-teit als aan de heiligheid van het avondmaal. Sommigen zijn met die vraag snel klaar. De ware kerk van art. 27-29 NGB is uitsluitend te vinden in de Gereformeerde Kerken en haar zusterkerken en dus is er geen weg naar het avondmaal dan via het lidmaatschap van resp. vereniging met die kerken. Het is een opvat-

ting die m.i. voorbijgaat aan: de onvolmaakt-heden van de Gereformeerde Kerken; aan het feit dat deze kerken met hun ins en outs bij veel gelovigen gewoon niet echt bekend zijn⁴; aan het feit dat er kerken zijn waarover wij landelijk nog geen oordeel hebben uitgesproken (de Hersteld Hervormde Kerk en de voortgezette synodaal Gereformeerde Kerken⁵; en aan de uitspraken van de synodes van Heemse 1984-85 (*Acta*, art. 131) en Spakenburg-Noord 1987 (*Acta*, art. 172) waar gewezen werd op de breedheid van Christus' werk en de barmhartigheid van God in de vergadering van de kerk. Laten we ons niet bezondigen aan de fout dat gemeenschap met Christus alleen 'via ons' mogelijk is (vgl. Marc. 9:38-40).

Maar wat heeft de synode nu concreet besloten over die gasten aan het avondmaal?

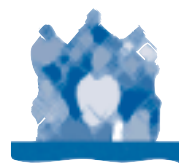
Binnen onze kerken geldt artikel 60 KO. Dat geeft aan dat alleen *zij die belijdenis van het geloof naar de gereformeerde leer hebben gedaan en godvrezend leven* zullen worden toegelaten. Is daarmee de discussie niet te beslechten? De synode sprak uit dat dit artikel daar niet voor is geschreven: het bevat nl. een regel die *binnen* onze kerken geldt (*Acta*, art. 50, grond 1). Maar kun je er daarom niets mee naar buiten, richting gasten? De synode heeft uitgesproken (*Acta*, art. 50, besluit B), dat de twee criteria van art. 60 - instemming met de gereformeerde leer en een godvrezend leven - in ieder geval ook gelden voor gasten van buiten onze zusterkerken. Maar daar komt in hun geval nog iets bij. Want het avondmaal is ook de maaltijd van de gemeenschap met *elkaar* in de kerk van Christus. Aan dat aspect moet ook recht worden gedaan. De synode besloot dat de kerkenraad met gasten uit andere kerken vooraf een gesprek moet voeren waarin niet alleen over hun instemming met de gereformeerde leer en hun godvrezend leven duidelijkheid komt. Maar ook moet doorgesproken worden over de kerkelijke verdeeldheid en Christus' roeping tot kerkelijke eenheid van hen die geloven ('waarom wilt u hier het avondmaal vieren'), en over de vraag wat de deelname van de gasten bijdraagt aan de opbouw van de gemeente die het avondmaal viert ('hoe brengt u de avondmaalsgemeenschap daadwerkelijk in praktijk').⁶ Op die manier wordt ook het kerkelijk karakter van het avondmaal naar vermogen gehonoreerd.

Naar gereformeerd kerkrecht is een kerkenraad binnen de vastgestelde kaders verantwoordelijk voor zijn eigen beleid. Door de synode is dan ook geen enkele kerk verplicht om gasten toe te laten. De uitspraak van de synode kan wel betekenen dat een aantal kerken terug moet komen van een te ruim toelatingsbeleid.⁷

4. Kerkelijke eenheid

Voorstellen van deputaten

Veel opschudding verwekten in de aanloop naar de synode van Amersfoort-Centrum de

voorstellen van deputaten kerkelijke eenheid. Het ging met name om de nieuwe regelingen voor plaatselijke samensprekingen. De regelingen die we hadden, dateerden van de synode van Berkel en Rodenrijs 1996. Toen stonden we nog aan het begin van het traject van plaatselijke samensprekingen. Sinds die tijd zijn de plaatselijke contacten fors gegroeid en stuitten gemeenten en deputaten op problemen. Deputaten vonden bijstelling van de regels onontkoombaar. Maar ze werden het niet eens over de concrete inhoud ervan. Er waren een meerderheids- en een minderheidsrapport. Het meerderheidsrapport maakte geen onderscheid tussen onze plaatselijke contacten met de Christelijke Gereformeerde Kerken (CGK) en die met andere kerken. Er werd ook tegen aangevoerd dat de plaats en de rol van het kerkverband in hun voorstel onvoldoende uit de verf kwam en gehonoreerd werd. De minderheid kwam met voorstellen die juist dat laatste beklemtoonden.

Op die beide voorstellen van minderheid en meerderheid ga ik nu niet verder in. In een eerste ronde van bespreking werd duidelijk dat de overgrote meerderheid van de synode moeite had met het meerderheidsvoorstel van deputaten en een sterkere rol van het kerkverband wilde. Met steun van prof. dr. M. te Velde werden nieuwe voorstellen ontworpen die bij alle deputaten en de hele synode een goed onthaal vonden en na amendering door de synode werden overgenomen (*Acta*, art. 132, besluit 3).

Gemeente en kerkverband

Er kwam een aparte regeling voor de contacten met de CGK, van wie wij landelijk hebben uitgesproken dat ze staan op de basis van Gods Woord en zich binden aan de belijdenis van de kerk. In de regeling voor contacten met andere kerken wordt aangegeven dat die basis voor ál onze contacten onmisbaar is: contacten en activiteiten in het kader van kerkelijke eenheid moeten plaatsvinden op basis van de Heilige Schrift en in gebondenheid aan de gereformeerde belijdenisgeschriften. Tevens moeten de voor relaties met andere kerken relevante uitspraken en beslissingen van meerdere vergaderingen in acht genomen worden (daar hebt u het kerkverband al meteen!). De kerkenraden zullen zich inspannen om te voorkomen dat bij het zoeken naar eenheid de waarheid schade zou lijden.

Belangrijk is in de nieuwe regelingen het oog voor de plaats en de rol van de *gemeente*. Zij moet vanaf het begin goed en regelmatig geïnformeerd worden. Zij wordt ook daadwerkelijk bij de contactoefening betrokken. Voor beslissingen die genomen worden, moet draagvlak in de gemeente zijn (*Acta*, art. 132, besluit 3, regeling voor plaatselijk contact en samenwerking zonder landelijke overeenstemming, *regel 3*).

In classicaal verband zullen de kerken elkaar regelmatig op de hoogte houden (*regel 4*). Voordat wordt overgegaan tot toelating van elkaars leden aan het avondmaal, kanselruil of het beleggen van gezamenlijke diensten wordt niet alleen de instemming van de gemeente, maar ook de goedkeuring van de classis gevraagd. Nieuw ten opzichte van de Berkelse regels is dat uitdrukkelijk is bepaald dat over het verrichten van kerkelijke taken als pastoraat en catechese vooraf de gemeente wordt gehoord en het advies van de classis wordt gevraagd (*regel 5*).

Werd volgens de Berkels richtlijnen het advies vereist van de provinciale deputaten ad art. 49 KO, in de nieuwe regelingen hebben die provinciale deputaten geen taak

meer, maar wordt van de landelijke deputaten kerkelijke eenheid een schriftelijk advies gevraagd (*regel 6*). Dit advies moet ter kennis van de gemeente en de classis gebracht worden. Hier hebt u weer het landelijke kerkverband!

Wil een classis goedkeuring geven aan de gevraagde contacten, dan moet gebleken zijn dat er metterdaad eenheid is in erkenning en beleving van het Woord van God en de belijdenis van de kerken, alsook van de regels die op grond daarvan voor het kerkelijk leven moeten gelden. Verder moet worden aangegeven dat bezwaren die op generaal-synodaal niveau het gestalte geven aan kerkelijke eenheid in de weg staan, in de plaatselijke situatie niet van kracht zijn (*regel 6*). Ook hier vindt u weer een link van plaatselijk naar landelijk. Je kunt niet aan de landelijke verschilpunten voorbij!

Regel 7 vervolgens luidt: 'Het realiseren van vergaande vormen van kerkelijke gemeenschap op plaatselijk niveau, bij het ontbreken van een dergelijke gemeenschap in lan-

eerst komt het rusten, daarna het vieren

delijk verband, behoort een extra prikkel te zijn om te blijven verlangen naar en te werken aan volledige geestelijke eenheid van beide kerkverbanden'.

Regel 8 voegt daaraan toe: 'Het ontbreken van eenheid op landelijk niveau is ook voor de plaatselijke situatie relevant. Daarom dienen beide kerken toe te zeggen zich in eigen kerkverband in te zetten voor noodzakelijke landelijke overeenstemming op basis van de heilige Schrift en in gebondenheid aan de gereformeerde belijdenisgeschriften. Ook is plaatselijke samenwerking in deze situatie beperkt en incompleet, hebben de vormen van samenwerking slechts een plaatselijke geldigheid en zal niet worden overgegaan tot de vorming van één gemeente'. Ook hier wordt het landelijk kerkverband uitdrukkelijk in het geheel betrokken.

In gevallen, zegt *regel 9*, waarin deze regeling niet voorziet zal de kerkenraad advies vragen bij deputaten kerkelijke eenheid van de generale synode.

In deze nieuwe regeling worden in de complexe kerkelijke situatie van ons land (zie noot 5) aan de ene kant de mogelijkheden en verantwoordelijkheden van gemeente en classis verruimd. Aan de andere kant is een nadrukkelijker rol weggelegd voor de generale deputaten kerkelijke eenheid dan in de Berkelse regels. Honorering van de landelijke stand van zaken is net als in de Berkelse regels een essentieel onderdeel. En het belangrijkste is uiteraard de allesbeslissende voorwaarde dat alle activiteiten op dit gebied plaatsvinden op de basis van de heilige Schrift en in gebondenheid aan de gereformeerde belijdenisgeschriften.

5. Positief gereformeerd

Bij deze besluiten laat ik het op dit moment.

Toen ik in juli in Australië op de synode van onze zusterkerken was, werd me gevraagd: maar hebt u dan helemaal geen zorgen over uw kerken? Die vraag schokte me. Als ik geen zorgen over onze kerken zou hebben, zou ik geen goede vertegenwoordiger van onze kerken zijn! Omdat onze synodes zelf die zorgen aanwezen! Ik herinner u aan

wat ik in het begin van mijn toespraak daarover vertelde. Er is door onze synodes nogal wat aangewezen bij onszelf!

Daar ligt dan ook een van mijn moeiten met hersteld gereformeerden en bepaalde⁸ verontrusten binnen onze kerken. Naar mijn overtuiging kijken zij met veel van hun verwijten in de verkeerde richting. De problemen liggen niet bij de synodes, maar bij de secularisering en charismatisering die in onze kerken om zich heen grijpen. De synodes willen gereformeerd zijn en onderkennen gevaren. Zij moeten niet aangevallen, maar ondersteund worden in hun strijd om gereformeerd te blijven. Ik zou tegen al die verontrusten willen zeggen: wat u doet, werkt averechts. Door synodes ten onrechte van alles in de schoenen te schuiven, bekleedt u de ongereformeerde tendensen die u meent te kunnen aanwijzen, ook nog eens met het gezag van de synode en stelt u anderen in de gelegenheid daarvan gebruik te maken: 'de synode vindt dit ook'. Ik zou zeggen: heb oog voor de gereformeerde intentie van de synode, pik die eruit en maak die met evenzoveel woorden duidelijk. En houd broeders en zusters en kerkelijke vergaderingen dááran.

Een *tweede* moeite die ik heb met hersteld gereformeerden en bepaalde verontrusten, is het smalle spoor waarop ze gaan. Ik zeg expres niet 'de smalle weg'. Want die hebben we allen te gaan. Waar ik op doel, is dat ik de indruk heb dat het spoor van Gods Zoon en van de katholieke kerk versmald wordt. Het wordt allemaal zo typisch en intern - misschien wel introvert - vrijgemaakt. Ik mis de diepte en de breedheid van de Hervorming van de 16^e eeuw. Ik vind in de discussie wel allemaal punten en standpunten en overtuigingen, maar zie geen verdeeldheid rond de grote zaak van het geloof in de Christus van de Schriften. Een aantal van de probleemstellingen is zelfs voor ongelovigen en moslims (dat is toch de context van ons als kerken in Nederland) die tot geloof kwamen, volstrekt onherkenbaar.

De *derde* moeite die ik heb met hersteld gereformeerden en bepaalde verontrusten binnen onze kerken, is dat ze de oplossing van de door hen gesignaleerde problemen teveel zoeken in een terugkeer naar het *verleden*. Preken van tientallen jaren geleden - hoezeer ik er zelf ook van geniet en ze gebruik bij mijn eigen preekvoorbereiding - zijn vandaag niet meer het enige en het beste middel tegen de secularisatie. Zeker, het Woord van God is van alle tijden. Maar onze préken zijn dat niet. Wij leven *nu* en hebben ons te confronteren met de vragen en moeiten en zonden van vandaag. We hebben het Woord van God heel concreet op *vandaag* toe te passen, voor de *mensen van nu*. Anders wordt de kloof tussen de zondag en de rest van de week in ons leven alleen maar groter. Daar ben ik heel bang voor. Voor het gebrek aan aandacht voor de mensen en omstandigheden van nu. De duivel ging niet alleen in het verleden rond, maar hij doet het ook vandaag. En hij gebruikt de methodes en het levensgevoel van vandaag.

Aan de hersteld gereformeerden schreef onze laatste synode: 'Maar in dit alles (in alle gevaren en zorgen die we signaleren) kennen we ook onze Heiland. Hij bad dat zijn Vader ons niet uit de wereld zou wegnemen, maar ons midden in die wereld zou bewaren in zijn heilige naam (Joh. 17). We weten ons aan Hem verplicht om gereformeerd te zijn midden in de wereld, die van Hem is, en in een tijd die aan zijn zeggenschap en zorg niet onttrokken is: ook 2005 en eventuele volgende jaren noemen we niet voor niets een annus Domini. Aan de uitda-

gingen, vragen en gevaren van vandaag kunnen wij ons niet onttrekken. En dat willen we ook niet. We willen ons er open en eerlijk mee confronteren. Onze besprekingen over de zgn. missionaire deputaatschappen, over de relatie met onze overheden en over de ruimte die we wilden geven aan het werk van de geestelijke verzorging in krijgsmacht, penitentiare inrichtingen en zorginstellingen bepaalden ons bij onze plaats in de samenleving en op het publieke karakter van ons getuigenis. We willen niet alleen in onze erediensten, maar in heel ons leven de Here dienen en onze Heiland volgen.

Wij menen dat ook u niet aan de vragen van deze tijd voorbij kunt. Ook u wilt gereformeerd zijn in een ontkerstende en veelszins lege wereld. Wat zou het een geschenk zijn als we elkaar daarin zouden kunnen bijstaan. U met uw gaven. Wij met de onze. Het Woord van God heeft immers niet alleen u of ons bereikt en houdt ook niet bij u of bij ons halt. Het is het Woord dat ook voor de 21^e eeuw bestemd is, voor de mens van vandaag, de mens die bij u en bij ons in de kerkbank zit' (*Acta*, art. 20).

Ds. Pieter Niemeijer is predikant van de Gereformeerde Kerk te Den Helder en was preses van de laatstgehouden generale synode.

- 1 Ik denk hier aan 'nieuwe' gelovigen: hetzij autochtoon hetzij allochtoon. Ik denk ook aan hen die confessioneel gereformeerd willen zijn, maar die Afscheiding 1834, Doleantie 1886 en Vrijmaking 1944 niets zegt omdat ze er nog nooit goed over gehoord hebben.
- 2 Valse kerk noem je de kerk waarmee je op grond van Gods Woord moet breken. Als zodanig hebben wij, toen we 'braken', de roomse kerk, de hervormde kerk en de synodale kerken conform art. 29 NGB 'valse kerk' genoemd. In zulke situaties zijn ware en valse kerk gemakkelijk te kennen en van elkaar te onderscheiden (art. 29 NGB). Er zijn ook kerken waarover wij - omdat we er niet mee hoefden breken - dit oordeel nooit hebben uitgesproken. Concreet: wij zijn nog nooit gesprekken tot kerkelijke eenheid aangegaan met de Gereformeerde Gemeenten vanwege bovenschriftuurlijke synodeuitspraken van hen uit 1931, maar we hebben ze naar mijn weten nooit 'valse kerk' genoemd. De Nederlands Gereformeerde Kerken hebben met ons gebroken, en wij hebben tegen hen grote bezwaren, maar valse kerk hebben we ze bij mijn weten niet genoemd. Van de Gereformeerde Kerken Hersteld hebben wij niet gezegd dat ze valse kerk zijn. Integendeel, we hebben aangegeven dat tussen hen en ons verschillen zijn als tussen Paulus, Kefas en Apollos en dat daarom verbreking van de eenheid binnen de tempel Gods (1 Kor. 3) niet geoorloofd is. Ook hanteren we als kerken niet de redenering: er is maar één ware kerk en dus zijn alle andere vals. In 1946 sprak onze synode uit gemeenschap te willen oefenen met alle ware Gereformeerde lidmaten en zich te willen verenigen met elke op Gods Woord gegronde vergadering; en ze besloot - 'om praktische redenen voorshands zich daartoe beperkende!' - contact te zoeken met de Christelijke Gereformeerde Kerken (*Acta GS Groningen 1946*, art. 88).
- 6 Het is dus niet genoeg dat een kerkenraad een 'gastenboek' in de hal legt en daarin avondmaalgangers uit andere dan zusterkerken laat verklaren en ondertekenen dat ze instemmen met de gereformeerde leer en godvrezend leven. Het zij hier voor alle duidelijkheid uitdrukkelijk opgemerkt!
- 7 Vgl. over dit synodebesluit ook: P. Niemeijer, Antwoord op een vraag, in: *Nader Bekeken*, jrg. 13 nr. 5 (mei 2006), 145-147; en P. Niemeijer, Kerkelijke gastvrijheid aan de tafel van de Here, in: *Nader Bekeken*, jrg. 13 nr. 5 (mei 2006), 147-150.
- 8 Expres zeg ik 'bepaalde'. Ik weiger ze allen over één kam te scheren.

Inleiding op 'Waar staan wij nu?'

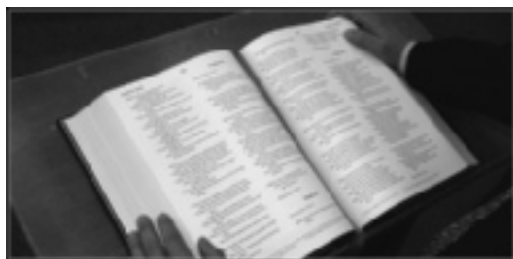
De aard van de binding aan de belijdenis is een onderwerp dat de Gereformeerde Kerken (v.) en de Nederlands Gereformeerde Kerken lang verdeeld heeft gehouden. Het vormt dan ook al geruime tijd - in opdracht van de Generale Synode van de Gereformeerde Kerken (v.) resp. de Landelijke Vergadering van de Nederlands Gereformeerde Kerken - een belangrijk gespreksonderwerp tussen vertegenwoordigers van beide kerken op landelijk niveau. Deze vertegenwoordigers - Deputaten Kerkelijke Eenheid (DKE) van de GKv en de Commissie voor contact en samenspreking met andere kerken (CCS) van de NGK - hebben in de afgelopen tijd de balans opgemaakt van de gesprekken over de belijdenis en deze neergelegd in een gemeenschappelijk document onder de titel 'Waar staan wij nu?'.

A.P. de Boer en H. Hoksbergen ■

Deputaten en commissie zijn dankbaar en verheugd, dat er blijkens de inhoud van dit document - ondanks overblijvende verschillen - tussen hen sprake is van belangrijke overeenstemming over de waardering van en de binding aan de belijdenis. Zo zijn DKE en CCS het eens over de functie van de belijdenisgeschriften ("gemeenten en gemeenteleden bewaren bij het Evangelie van Jezus Christus"), hun gezag, ("omdat ze Gods Woord naspreken"), en hun beperktheid als menselijke geschriften, ontstaan in een historische context. Ook is er geen verschil van mening over de wenselijkheid van ondertekening van de confessie als blijk van instemming ermee, over de weg die

predikanten moeten gaan met kritiek op de belijdenis en over het belang van gesprekken over de leer van de kerk op kerkelijke vergaderingen. Op grond van de overeenstemming op deze en andere punten, aldus het document, "herkennen wij als DKE en CCS, dat onze kerken op dezelfde grondslag staan, namelijk die van de Schrift, zoals nagesproken door de gereformeerde belijdenis. Het is dan ook op die grondslag dat komende gesprekken gevoerd worden", aldus de balans. Op basis van deze overeenstemming wordt geconcludeerd "dat althans de zaak van de binding aan de belijdenis niet langer een blokkade is voor verder en intensiever kerkelijk contact in de vorm van gesprekken, gericht op kerkelijke eenheid. Nogmaals, niet omdat wij in alles nu op één lijn zitten, maar wel omdat wij over en weer het oprechte vertrouwen hebben, dat wij als kerken van Christus willen leven naar Gods Woord en met een onbekrompen en loyale binding aan de gereformeerde belijdenis".

De balans staat ook stil bij verschillen die er nog altijd zijn tussen NGK en GKv. Zo is er sprake van het niet ondertekenen van de belijdenis in een klein aantal Nederlands Gereformeerde Kerken. Ook bestaat er binnen de NGK beduchtheid ten aanzien van het schorsen van predikanten vanwege de leer, als het fundament van de kerk niet in geding is, terwijl de

In de belijdenisgeschriften spreken wij de Heilige Schrift na, met het doel om de gemeenten en de gemeenteleden te bewaren bij het Evangelie van Jezus Christus.

GKv meer accent leggen op de bescherming van de gemeente tegen dwaalleer. Over deze zaken moet het gesprek verder gaan, aldus de opstellers van de balans. Maar dat neemt niet weg dat DKE en CCS nu de weg open zien voor een nieuwe stap in de onderlinge relatie. “Wij zijn van overtuiging, gelet op wat we hierboven uitspraken over onze eenheid in geloof en belijden, dat die verschillen onze kerken niet blijvend gescheiden mogen houden en dat daarmee de weg vrij is voor gesprekken, gericht op kerkelijke eenheid. In het verdere traject van samensprekingen zullen ze aan de orde komen, want ze zijn te belangrijk om ze te laten voor wat ze zijn. Wij zullen ons er daarom over en weer voor inzetten om samen daarin een weg te vinden. Uiteindelijk zal dan ook blijken, of er zaken zijn die een obstakel vormen voor kerkelijke eenheid. Wij spreken de hoop en de verwachting uit, dat wij in het vervolgproces zo als kerken verder naar elkaar toe zullen groeien”.

Het document eindigt met het uitspreken van de overtuiging dat er, voortbouwend op de gereformeerde belijdenisgeschriften, in deze tijd ruimte is voor nieuwe vormen van belijden. “Een gemeenschappelijk getuigenis in deze

tijd, zonder dat dit de status heeft van een belijdenisgeschrift, kan dienen tot eer van God, tot opbouw van de kerk en als een appèl in de wereld waarin wij vandaag leven. Tot het geven van een dergelijk getuigenis voelen wij ons vanuit GKv en NGK gezamenlijk geroepen”. De balans ‘Waar staan wij nu?’ wordt aangeboden aan de opdrachtgevers van deputaten resp. commissie, de Generale Synode van de GKv resp. de Landelijke Vergadering van de NGK. Die zullen erover oordelen en besluiten, of zij deze balans voor hun rekening kunnen nemen. De Generale Synode van de GKv komt in 2008 bijeen, de Landelijke Vergadering van de NGK begin 2007. In de komende weken zullen kerkenraden en regionale vergaderingen van de NGK zich ter voorbereiding op deze LV buigen over de balans, die deel uitmaakt van het rapport van de CCS aan de LV. Omdat langs die weg de balans nu in de openbaarheid komt, besloten DKE en CCS het document gezamenlijk te publiceren.

Ds. Henk Hoksbergen is voorzitter van Deputaten Kerkelijke Eenheid van de Gereformeerde Kerken (v.); Ad de Boer is voorzitter van de Commissie voor contact en samenspreking met andere kerken van de Nederlands Gereformeerde Kerken.

Waar staan wij nu?

Balans van het gesprek tussen DKE en CCS over de binding aan de belijdenis

Gedurende een reeks van jaren hebben Deputaten Kerkelijke Eenheid (DKE) van de Gereformeerde Kerken (v) en de Commissie voor Contact en Samenspreking (CCS) van de Nederlands Gereformeerde Kerken in opdracht van hun generale synoden resp. landelijke vergaderingen met elkaar gesproken. Vele van deze gesprekken gingen over de binding aan de belijdenis. In mei 2006 hebben wij daarover opnieuw gesproken, ditmaal op een evaluerende wijze. Wij besloten dit gesprek af te ronden met het formuleren van een balans.

Inleiding

Dat betekent niet, dat wij het onnodig achten verder over (de binding aan) de belijdenis door te spreken. Om zeker twee redenen is het nodig daarover juist wel verder door te spreken: 1. De confessie zal vanwege haar brede en rijke inhoud altijd stof tot bezinning en gesprek blijven geven. 2. Er liggen nog altijd verschillen in

de wijze waarop GKV en NGK met de belijdenis omgaan.

Intussen herkennen wij als DKE en CCS, dat onze kerken op dezelfde grondslag staan, namelijk die van de Schrift, zoals nagesproken door de gereformeerde belijdenis. Het is dan ook op die grondslag dat komende gesprekken gevoerd worden. Daarbij kan ook worden doorgesproken over onderwerpen uit de belijdenis.

Deze balans is dan ook niet bedoeld als een definitieve afronding, maar als een balans van de gesprekken-tot-nu-toe over de binding aan de belijdenis. Nu wij het over deze balans eens zijn geworden, concluderen wij dat althans de zaak van de binding aan de belijdenis niet langer een blokkade is voor verder en intensiever kerkelijk contact in de vorm van gesprekken, gericht op kerkelijke eenheid. Nogmaals, niet omdat wij in alles nu op één lijn zitten, maar wel omdat wij over en weer het oprechte vertrouwen hebben, dat wij als kerken van Christus willen leven naar Gods Woord en met een onbekrompen en loyale binding aan de gereformeerde belijdenis.

zodanig boven de belijdenis staat. In de Gereformeerde Kerken is dat dikwijls weergegeven met de tweeslag van norma normans (normerende norm) en norma normata (genormeerde norm), resp. Schrift en belijdenis. Deze beperktheid hangt ook samen met de historische context waarin de belijdenis is geschreven. De confessie is een woord gesproken op zijn tijd. In alle tijden geeft Gods Geest nieuwe inzichten vanuit de Schrift, waarover de belijdenis niet spreekt. Elke tijd heeft zijn eigen vragen, waarop de confessie niet zonder meer een antwoord geeft. De belijdenisgeschriften hebben verschillende functies: lofprijzing, getuigenis, onderwijzing. Zij spreken Gods

er is met name voor ambtsdragers geen reden tot schroom nadrukkelijk uit te spreken dat men zich gebonden weet aan de leer van de Heilige Schrift, zoals die in de gereformeerde belijdenis is vastgelegd

In de gesprekken over de binding aan de belijdenis is er steeds een spanning geweest tussen een te strakke en een te losse binding aan de belijdenis. De NGK vreesde confessionalisme bij de GKV, de GKV vreesde te veel vrijheid bij de NGK. In de jaren van gesprekken is veel van die vrees weggenomen. Wij erkennen dat er nog altijd zekere verschillen zijn, die in het vervolg van deze balans benoemd worden.

Maar wij zijn van overtuiging, gelet op wat we hierboven uitspraken over onze eenheid in geloof en belijden, dat die verschillen onze kerken niet blijvend gescheiden mogen houden en dat daarmee de weg vrij is voor gesprekken, gericht op kerkelijke eenheid. In het verdere traject van samensprekingen zullen ze aan de orde komen, want ze zijn te belangrijk om ze te laten voor wat ze zijn. Wij zullen ons er daarom over en weer voor inzetten om samen daarin een weg te vinden. Uiteindelijk zal dan ook blijken, of er zaken zijn die een obstakel vormen voor kerkelijke eenheid. Wij spreken de hoop en de verwachting uit, dat wij in het vervolgproces zo als kerken verder naar elkaar toe zullen groeien.

Aard van de belijdenis

In de belijdenisgeschriften spreken wij de Heilige Schrift na. Wij doen dat om verschillende redenen en op verschillende manieren: antithetisch en thetisch, opponerend en onderwijzend, steeds met het doel om de gemeenten en de gemeenteleden te bewaren bij het Evangelie van Jezus Christus. In het naspreken van Gods Woord is de confessie ondergeschikt aan dat Woord. Er is sprake van formeel gezag van de belijdenis als resultaat van kerkelijke uitspraken. Tegelijk bestaat dat formele gezag niet anders dan op basis van inhoudelijk gezag, namelijk ontleend aan het Woord van God. Alleen daarom kan men zich in de kerk beroepen op de belijdenis als op een gezaghebbende instantie. Het is een reformatorisch beginsel dat die kerk ware kerk is, die de ware leer belijdt. Een kerk van Christus zal ook altijd de waarheid van Gods Woord willen belijden en voor die waarheid willen opkomen. Tegelijk is er sprake van een beperktheid van die belijdenis, omdat alleen de Schrift de normerende bron is en als

Woord na en wijzen af wat met de Schrift in strijd is. De confessie brengt hoofdlijnen van de leer onder woorden; zo blijft er ook ruimte voor nadere uitwerking, toespitsing en aanvulling in verschillende tijden en situaties.

Binding aan de belijdenis

Als DKE en CCS verschillen wij niet van mening over het feit, dat in de kerken een onbekrompen en loyale binding aan de belijdenis gevraagd mag worden. Ambtsdragers in het algemeen en predikanten in het bijzonder dienen zich bewust te zijn van de noodzaak tot binding aan de leer van de kerk, dit ten behoeve van de bescherming van de gemeente. Zowel in GKV als NGK is dat ook vastgelegd in respectievelijk de Dordtse Kerkorde en het Akkoord voor kerkelijk samenleven.

Deze loyaliteit kent twee kanten. Aan de ene kant is er met name voor ambtsdragers geen reden tot schroom nadrukkelijk uit te spreken dat men zich gebonden weet aan de leer van de Heilige Schrift, zoals die in de gereformeerde belijdenis is vastgelegd. En er is geen enkele reden om mondelinge instemming op dat punt ook niet via een handtekening te bekrachtigen. Gemeenten of ambtsdragers die ondertekening van de belijdenis als uiting van loyaliteit niet kennen, zullen worden aangespoord daartoe te komen, niet in de laatste plaats met het oog op de zichtbare eenheid van de kerk. Het Dordtse ondertekeningsformulier en het in de NGK gebruikte ondertekeningsformulier zijn daarbij goede instrumenten. Aan de andere kant houdt een loyale binding ook in, dat men zich niet bindt aan punten en komma's van de belijdenis, maar aan de inhoud ervan, en dat de belijdenis nimmer op één lijn gesteld wordt met de Schrift - zoals ze zelf ook getuigt in art. 7 van de Nederlandse Geloofsbelijdenis.

Om ook in onze tijd de kerk bij het Woord van God te bewaren, is kennis van de confessie onmisbaar. Ondertekening van de belijdenis staat daarom niet op zichzelf, maar bepaalt ons bij de noodzaak van geestelijke toerusting van ambtsdragers.

De binding aan de belijdenis is geen binding van de gewetens. Zowel het Dordtse ondertekeningsformulier als het door de Landelijke Vergadering van Apeldoorn (1995) vastgestelde formulier houdt de mogelijkheid open, dat een ondertekenaar tot andere inzichten inzake de leer van de kerk komt. Hij belooft dat hij in dat geval zijn individuele overtuiging - in elk geval tijdelijk, tot een kerkelijke vergadering daarover heeft geoordeeld - ondergeschikt maakt aan het belang van de kerkelijke gemeenschap waartoe hij behoort. Dienaren des Woords zijn voor de inhoud van hun prediking niet alleen verantwoordelijk voor hun eigen geweten, maar ook voor de kerk die hen die bediening toevertrouwde en onder wier opzicht en tucht zij zich hebben gesteld. Maar ambtsdragers hebben het volste recht en ook de plicht om te proberen de kerkelijke gemeenschap vanuit hun verstaan van het Woord van God van de juistheid van hun inzichten te overtuigen. Bij de bezinning op de inhoud van de belijdenis dient altijd het belang van de gemeente een centrale plaats in te nemen. Waar sprake is van kritiek op essentiële onderdelen van de belijdenis zijn de kerkelijke vergaderingen de natuurlijke plaats om deze kritiek te bespreken, dit met het oog op de gemeente. De in de GKv en NGK gebruikte ondertekeningsformulieren wijzen daarvoor de weg. Tegelijk is duidelijk, dat niet elke kritiek op de belijdenis uitsluitend op kerkelijke vergaderingen besproken dient te worden. Een pleidooi voor een cosmetische verandering kan vrijuit gehouden worden in boek of blad. En ook waar een meer dan cosmetische verandering bepleit wordt, hoeft dat niet noodzakelijkerwijs op een kerkelijke vergadering te gebeuren. Waar het gaat om de inhoud van de confessie, zal van ambtsdragers respect voor de leer verwacht mogen worden, dit ter wille van de gemeente. Zo wordt dat ook beklemtoond in de beide genoemde ondertekeningsformulieren.

Als DKE en CCS onderkennen wij intussen, dat in de kerkelijke praktijk binnen GKv en NGK niet op eenzelfde wijze met de binding aan de belijdenis wordt omgegaan. Binnen de NGK vraagt het AKS van alle ambtsdragers

Een ander verschil betreft het omgaan met concrete en voortgaande afwijking van de belijdenis. Van de kant van de NGK wordt benadrukt dat een ambtsdrager niet gauw geschorst zal worden, wanneer geen sprake is van aantasting van het ene fundament, Jezus Christus, of als de afwijking het bouwen op dit ene fundament niet verhindert. Van de kant van de GKv wordt erkend dat nimmer snel tot schorsing overgegaan zal worden, maar ligt tegelijk meer accent op de bescherming van de gemeente tegen dwaalleer.

DKE en CCS erkennen intussen dat een toenemend gebrek aan innerlijke, geestelijke verbondenheid met de inhoud van de belijdenis een gemeenschappelijke zorg is. Zowel in de GKv als in de NGK is er dan ook alle reden tot hernieuwde aandacht voor en bezinning op de rijke inhoud van de gereformeerde belijdenisgeschriften. Omdat het veelal ontbreekt aan een structureel gesprek op kerkelijke vergaderingen over de inhoud van de leer en daarmee over de inhoud van de confessie, is het dringend gewenst om naar instrumenten te zoeken om het gesprek op kerkelijke vergaderingen over de leer en dus over de belijdenis te stimuleren.

Nieuw belijden

De inzichten die onze gereformeerde voorvaders formuleerden in de belijdenisgeschriften, moeten ook dienstbaar aan en vruchtbaar voor het heden worden gemaakt. Wij erkennen en herkennen de geestelijke gemeenschap met hen in de fundamentele vragen van het geloof. Daarom willen we ook altijd voortbouwen op de basis die is gelegd in de gereformeerde confessie. Dat kan enerzijds betekenen dat wij vroeger geformuleerde geloofswaarheden toepassen in onze eigen tijd. We doen dat in gemeenschap met de kerk van Christus in alle eeuwen en op alle plaatsen. Anderzijds kan dit betekenen dat wij vandaag tot nieuw belijden komen. Gods Geest kan in elke tijd de ogen van mensen openen voor schriftuurlijke inzichten die aanzetten tot nieuw belijden. En

wij herkennen als DKE en CCS, dat onze kerken op dezelfde grondslag staan, namelijk die van de Schrift, zoals nagesproken door de gereformeerde belijdenis

ondertekening van de confessie als blijk van instemming met de leer. Niettemin wordt geaccepteerd dat een klein aantal kerken niet de praktijk kent dat ambtsdragers hun binding aan de belijdenis met een handtekening bekrachtigen. Van GKv-zijde wordt dat laatste juist als zeer wezenlijk gezien en als waardevol ervaren, vooral met het oog op de bescherming van de gemeente tegen dwaalleer of de particuliere opvattingen van ambtsdragers. Van NGK-zijde wordt dit motief gedeeld en daarom het niet-ondertekenen betreurd. Niettemin is er in de NGK begrip voor bestaande beduchtheid voor juridisering, binding aan de letter en het onvoldoende honoreren van reliëf in de belijdenis, en leidt het niet-ondertekenen niet tot maatregelen tegen deze kerken. Daarbij speelt ook een rol dat deze kerken zich via instemming met de Preambule bij het AKS uitdrukkelijk hebben gebonden aan de belijdenis van de kerk.

ook de geestelijke strijd die vandaag gevoerd wordt, dringt tot zulk belijden. Daarbij hoeft het niet te gaan om het formuleren van nieuwe belijdenisgeschriften, maar valt ook te denken aan nieuwe vormen van belijden. Een gemeenschappelijk getuigenis in deze tijd, zonder dat dit de status heeft van een belijdenisgeschrift, kan dienen tot eer van God, tot opbouw van de kerk en als een appél in de wereld waarin wij vandaag leven. Tot het geven van een dergelijk getuigenis voelen wij ons vanuit GKv en NGK gezamenlijk geroepen.

Vastgesteld in oktober 2006 door

- *Deputaten Kerkelijke Eenheid (DKE) van de Gereformeerde Kerken (v.)*
- *Commissie voor Contact en Samenspreking met andere kerken (CCS) van de Nederlands Gereformeerde Kerken*

Gezondheid is niet het voornaamste

Oude Testament lezen - Psalm 22

J. Glas ■

Aan het kruis heeft Jezus twee keer woorden uit Psalm 22 uitgeroepen, de begin- en de slotwoorden.

Het eerste deel (tot vers 22) laat zien hoe ellendig een mens kan zijn. Ieder mens die wat heeft meegemaakt, kan zich in dit gedeelte herkennen, christen of niet. Maar een christen heeft er een probleem bij. Hij kan zijn ellende zien als verlaten door God. Mijn God, mijn God, waarom hebt u mij verlaten? Het zijn deze woorden uit het begin van de psalm die Jezus aan het kruis heeft uitgeroepen. Zijn lijden was echt een teken van godsverlaten. Er kwam geen antwoord uit de hemel op het lijden van Gods Zoon. Geen bliksem die de spotters velt. Geen splijtende aarde die hen verzwelgt. Alleen maar duisternis. Psalm 22 is een klaaglied over verlaten.

Dan komt er een wending in de psalm (slot van vers 22). God geeft antwoord. Dus toch. Het tweede deel ademt een en al bevrijding, ruimte, nieuwe kansen, lofprijzing. Tot zijn eigen verbaazing komt de dichter op één lijn te zitten met het voorgeslacht dat God prees (vers 5 en 23). God betekent iets voor hem. God is geen God van woorden, maar van daden. Dat zijn de laatste woorden van deze psalm. In onze bijbelvertaling dan. Want in het Hebreeuws is het slechts één woordje. Dit laatste woordje heeft Christus ook voor zijn rekening genomen: God heeft het gedaan, het is volbracht, klaar. Psalm 22 wordt van een klaaglied een jubelzang over bevrijding.

Alleen, nu haken velen af. Het gejubel in het tweede deel kunnen zij niet meemaken. Je zult maar ziek zijn en geen genezing ontvangen. Of je bent belemmerd in je mogelijkheden en het wordt alleen maar erger. Je herkent jezelf in het eerste deel van de psalm, maar met het tweede deel heb je helemaal niets. Psalm 22 is alleen voor de ontsnapt, de kanshebbers, de mensen die door mogen naar de volgende ronde. Mensen die verdriet hebben, kunnen er niets mee. Zij zijn voor het ongeluk geboren.

Nee, ook als je ongelukkig bent, is de hele psalm voor jou. Maar dat is alleen zo als je iets met Christus hebt. Iedereen kan vanaf vers 22c aanhaken. Voor Christus was geen redding van de dood. Hij kreeg geen antwoord. Toch gebruikt hij het laatste woordje van deze psalm, die uitroep van opluchting en bevrijding richting God en mensen. Het is net alsof hij ons in onze ellende uitnodigt: zet mij nou maar op de plaats van het tweede deel van deze psalm en zie mij als Gods antwoord op jouw ellende als jij geen redding ontvangt. Bij mij moet je wezen om je niet meer verlaten te voelen en om bevrijding te beleven, ook als het heel slecht met je gaat.

Maar ook wie genezing heeft ontvangen of op andere manier bevrijding ervaart, kan deze psalm niet lezen buiten Christus om. Anders zou je de vergissing maken dat de genezing en bevrijding zelf belangrijker zijn dan Christus. Hij is toch je alles? Zonder Christus leidt het lezen van het Oude Testament je op een dwaalspoor.

Ds. Jacob Glas is predikant van de Gereformeerde Kerk te Maastricht.

Houdt God van alle mensen?

wandelen met God

Een rechtstreekse vraag. Maar een rechtstreeks antwoord ligt moeilijker. Omdat een simpel ja of nee tekort doet aan Gods liefde.

B. Luiten ■

Vroeger zag ik in de stadsbus stickers op de ramen zitten. Voor reclame en zo. Soms stond daar zomaar op: 'God houdt van u'.

Ik heb geleerd dat je dat zo niet in een bus kunt plakken, voor jan-en-alleman. Omdat onder al die mensen er ook zijn, die zich voor God niet willen buigen. Ongelovigen, die Hem (bewust of minder bewust) uit hun leven hebben gezet. Dan kun je zomaar niet zeggen 'God houdt van u'. Want die mensen liggen onder de toorn, volgens Gods eigen woord (Joh. 3:36).

Toch fiets ik nu vrijwel dagelijks langs een ontmoetingscentrum, waar die woorden levensgroot ieder tegemoet komen die daar passeert. En in Amsterdam, schuin tegenover het Centraal Station, komt in neon-verlichting de boodschap tot alle reizigers 'Jesus loves you'. En daar zit toch wel wat in.

Uitverkiezing

Het is al een oude vraag. Ook omdat Jezus niet voor de wereld bad, maar alleen voor diegenen, die Hij van de Vader had ontvangen. Zo staat dat bij herhaling opgetekend uit zijn mond in Joh. 17. Als Hij niet voor alle mensen bidt, heeft Hij ze toch ook niet allemaal lief?

We moeten rekening houden met verkiezing en verwerping, zo wordt gezegd. Liefde van God is eeuwige liefde. Die kun je pas benoemen als je die in waarheid herkent. God heeft Jakob liefgehad, maar Esau heeft Hij gehaat (Rom. 9:13). Daar kunnen we niet omheen. Inderdaad, dit moet ons voorzichtig maken.

Een simpele roep tot alle mensen in de trant van 'God houdt van u' doet tekort aan de diepe inhoud van Gods liefde. Alzo lief had God de wereld, dat Hij zijn eniggeboren Zoon heeft gegeven, opdat een ieder die in Hem gelooft niet verloren zal gaan maar eeuwig zal leven.

Daarom kunnen en willen wij niet om de Zoon heen. We kunnen en willen ook niet om geloof heen. Zonder geloof kun je God geen vreugde geven (Hebr. 11:6).

Geopenbaarde wil

Toch denk ik niet, dat daarmee alles is gezegd. Om de simpele reden, dat wij niet kunnen invullen wie de uitverkorenen zijn. Ik belijd de

verkiezing van eeuwigheid, maar ik kan die niet hanteren. Het is een goddelijk beleid, groot en goed, waarin de oorsprong ligt van al Gods bemoeienis met deze geschonden aarde. Niet onze vermeende goedheid, maar louter zijn vrije gunst is de reden van zijn ontferming. Dat dienen we helder te beseffen. Al moeten we tegelijk zeggen: veel daarvan hoort bij de verborgen wil van God, waarvan de toepassing niet voor ons is. Wij hebben te rekenen met zijn geopenbaarde wil (Deut. 29:28).

En daarin komen we zomaar tegen, dat God wil dat alle mensen worden gered en de waarheid leren kennen (1Tim. 2:4). Dat is ook waar. Dat is (om zo te zeggen) de kant van de waarheid die God aan ons geeft. Wij weten van uitverkiezing, maar mogen zelf niet uitverkiezen. Wij hebben te werken met 'God heeft de wereld zo lief, dat Hij zijn eniggeboren Zoon gegeven heeft'. Wij mogen daar niet stiekem van maken: 'God heeft de kerk lief'.

Trouwens, zou dat dan nog een toereikende oplossing zijn? Als ik op de kansel sta en de gemeente aanspreek, mag ik dan wel hoofd voor hoofd verkondigen: 'God houdt van u'? Vanuit de uitverkiezing gerekend wellicht niet, maar het is niet aan mij die rekening op te maken. Ik heb mij te houden aan de werkelijkheid van Gods beloften, in zijn geliefde gemeente aan ieder hoofd voor hoofd verzegeld. 'God houdt van je' is het eerste wat ieder kind hier in waarheid meekrijgt, hoe dat kind daar ook later zelf mee omgaat.

Was die kwestie niet de reden van de Vrijmaking, dat ons door de synode een gebod werd opgelegd om bij de doopvont te rekenen vanuit Gods verkiezing? Zodat niet elke dopeling echt door God geliefd zou zijn, maar alleen zij die later het ware zaad van Abraham zouden blijven te zijn?

Daartegenover is terecht beleden, dat we zo de uitverkiezing niet mogen hanteren. Niet om de waarheid van Gods verbond te ontkennen, of die twee tegen elkaar uit te spelen.

Verbond en verkiezing staan niet tegenover elkaar. Verkondiging van Gods liefde tot alle mensen en verkiezing ook niet. In zijn Woord en zijn verbond komt God naar ons toe, zo is zijn manier om ons en alle mensen te bereiken. Vervolgens, wie Hem gelovig aanvaardt,

mag ook verder in zijn hart kijken. Om met verbazing te ontdekken, hoe diep de liefde bij God is.

Verkiezing is als een kiel onder een boot. Alles wordt erdoor gedragen, maar je kunt pas afdalen in het ruim als je over de loopplank bent binnengekomen. Intussen ligt die boot er voor alle mensen, met alle liefde. Dat mogen we ze gaan zeggen.

Toorn

Is toorn trouwens niet de andere kant van liefde?

Ninevé lag onder de toorn van God. Dat moest de mensen daar zonder omwegen worden verteld. De hele stad zou ondersteboven worden gekeerd.

Toch had God die stad zo lief. Hij zond Jona naar haar toe. Een profeet, die die liefde bepaald niet deelde. Hij ging liggen slapen bij het naderend oordeel over zoveel mensen.

De profeet kreeg een duidelijke les. Zelf had hij zijn boompje zo lief, waarvoor hij niets had gedaan. Jona had er verdriet over dat die wonderboom zomaar dood was gegaan. Welnu, zegt de Heer, 'zou ik dan geen verdriet hebben om Ninevé, die grote stad, waar meer dan honderd-twintigduizend mensen wonen?'

Zo liefhad God Ninevé. Hij was erop uit om de stad en de mensen te behouden. Juist daarom werd het oordeel haar aangezegd. God gaf nog tijd van bekering. Dat wil God voor eens en altijd duidelijk hebben.

Nu maakt de Christus zijn christenen tot profeten. We hoeven niet meer op reis, de grote stad van de mens is aan alle kanten om ons heen.

Als we haar maar niet al afgeschreven hebben, om vooral vol te zijn van ons eigen huisje-boompje-beestje. De les van Jona is opgeschreven voor ons. God heeft een groot hart voor deze wereld, en wij zijn uitgekozen om dat aan alle mensen te laten weten (1Petr. 2:9).

Iets dergelijks komen we tegen in de 2^e brief van Petrus. Spotters vragen, waarom de Heer nog altijd niet terugkomt op de wolken. Ze krijgen als antwoord, dat de Heer geduld heeft, 'omdat Hij wil dat iedereen tot inkeer komt en niemand verloren gaat' (2Petr. 3:9). Ja, dat staat er werkelijk. En werp Hem nu niet tegen, dat Hij zelf wel beter weet, dat toch niet iedereen zich laat redden. *Dit is zijn wil, die Hij aan ons bekend maakt.* Daarvoor geeft Hij tijd. Sterker nog: dit is de reden waarom de wereld in haar huidige gedaante nog bestaat, waarom de grote dag nog steeds niet is aangebroken. 'Hij wil dat iedereen tot inkeer komt en niemand verloren gaat!' Mensen treuren om het verlies van hun baan, hun huis, hun geld. Ze zijn er zo aan gehecht. Mag God dan treuren om zoveel mensen, die Hij zelf geschapen heeft? En tot het laatste toe alle zorg aan hen besteden, met liefde?

God schiep met liefde

God heeft de wereld werkelijk lief. Hij heeft de mensen lief. Omdat Hij zoveel van Zichzelf in hen heeft gelegd.

We lezen bij Johannes, dat God alles schiep door het Woord, zijn eniggeboren Zoon (Joh. 1:1-3, vergelijk 1:14). Ik kan me daar moeilijk iets bij voorstellen, hoe de Vader schiep 'door' zijn Zoon. Wat ik er wel in hoor is, dat de Vader de schepping net zo dichtbij heeft gemaakt als zijn eigen Zoon. Echt als een uitdrukking van Zichzelf, vertrouwd en eigen, net als de Zoon. Dat geldt voor alles en iedereen, voor de veelkleurige materie met al zijn toepassingen, en voor alle mensen, ook al geloven ze het zelf niet.

God wil dat we zo om ons heen kijken, dat we Hem in alles herkennen, en zijn liefde waarmee Hij alles en iedereen in het aanzijn riep. Ook de ongelovige mensen zijn geschapen naar de gelijkenis van God (Jak. 3:9). Dat is niet de hele boodschap die we hebben te zeggen, maar daarmee begint het wel.

Liefde als drijfveer

Gods liefde was er eerder dan ons geloof. Hij had ons hartelijk lief, voordat wij geloofden. Dus kunnen we onmogelijk stellen, dat hij alleen de gelovigen liefheeft.

Christus is met liefde gestorven voor goddelozen, voor zondaars, ja voor zijn vijanden. Hij bleef hangen aan het kruis voor hen die Hem bespotten. Regelmatig lezen wij deze bijzondere woorden vol baanbrekende liefde bij de viering van het avondmaal (Rom. 5:6-10).

Déze liefde is de drijfveer achter de reizen en de woorden van Paulus. Hij schrijft: 'Wat ons drijft is de liefde van Christus, omdat we ervan overtuigd zijn dat één mens voor alle mensen is gestorven' (2Kor. 5:14).

Let op de kracht in deze woorden: 'als één voor allen gestorven is, móet dit bericht naar allen toe!' De liefde van Christus drijft nu ons op die manier, naar al die mensen om ons heen. Het kan niet zo zijn, dat Hij voor de mensen zijn leven gaf, maar dat zij dat niet te weten komen, terwijl wij tussen hen in wonen...

Als God niet wil dat mensen verloren gaan, als Hij steeds meer tijd geeft om allen te bereiken, komt er een levensgrote vraag op ons af: 'hoe besteed ik mijn tijd, hoe besteden wij onze tijd, hoe besteedt de kerk haar tijd?' Gelovige mensen kunnen toch zo bezig zijn met hun eigen huisje-boompje-beestje. Ook op het kerkelijk erf staan heilige huisjes, die met alle liefde worden gekoesterd. Soms valt er eentje om, mensen klagen dan steen en been. Ze hebben er oprecht verdriet over. Mag de Heer dan verdrietig zijn om zoveel mensen, vlak om ons heen?

Ds. Bas Luiten is predikant van de Gereformeerde Kerk te Zwolle-Centrum.

Ont-absoluteren

nadenken over multi-cultureel kerkzijn in Nederland¹

van binnen
naar buiten

Als allochtonen hun plaats in de gemeente innemen, betekent dat een heroriëntatie van de gemeenschap: wie zijn we, hoe willen we zijn? Vragen naar de identiteit worden actueel omdat er vreemde 'elementen' binnenkomen: mogen die deel worden van ons kerkelijke karakter of moeten die bij de vreemdeling wegslijten? In dit artikel bepleiten wij het herontdekken van de kern en rand in het christelijke leven. Dat kan helpen om een goede houding te ontwikkelen bij de opvang van vreemde nieuwkomers.

A.S. van der Lugt ■

"De opgave waarvoor de kerk staat is dan ook de formulering van een nieuwe identiteitsconceptie, maar dat is niet eenvoudig"
J. Hendriks²

Zelf-besef

De opvang van allochtonen vraagt iets van de mentaliteit van de ontvangende gemeente. Dat is niet principieel anders dan bij autochtone nieuwkomers,³ maar de gevoeligheden zijn groter en de vragen meer divers. Die mentaliteit heeft vooral te maken met het zelf-besef van de gemeente, haar identiteit. Want de ervaring leert dat mensen uit andere culturen ons vragen stellen die wij niet eerder beantwoord hebben. Mag ik in het geheim gedoopt worden, omdat ik bang ben voor represailles van mijn familie of voor de gevolgen in mijn thuisland? Wilt u een dienst beleggen om mijn huis aan God toe te wijden en de boze geesten te verjagen? Ik wil mijn dochter uithuwelijken aan een goede man in Pakistan, maar zij wil niet. Kunt u als dominee mij helpen? Ik was in mijn land gewend om maar één keer naar de kerk te gaan en dat doe ik hier ook. Ik kan werk vinden in de schoonmaak en dat is ook in de nacht van zaterdag op zondag, dus ik kan niet in de kerk komen op zondagmorgen. Enzovoort. Misschien zijn er mensen die bij al dergelijke vragen denken dat wij met de bestaande praktijk van de Gereformeerde Kerken toe kunnen, maar dat zullen er niet veel zijn. Er moet soms goed nagedacht worden voordat een antwoord gegeven kan worden.

Identiteit⁴

Bezinning op dergelijke vragen brengt ons bij de vraag: wie zijn we? Je kunt simpelweg antwoorden: wij zijn kerk van Christus, dit is onze confessie. Wij verwachten van een nieuw lid dat hij met ons Christus liefheeft en de belijdenis deelt. Dat klinkt mooi, maar het is niet genoeg. Want wij hebben het samenleven met elkaar als Christusbelijders op een bepaalde manier geregeld en ook dat ligt als een pakket voor de nieuwkomer klaar. Je kunt misschien wel zeggen dat hij z'n handtekening niet hoeft te zetten onder onze kerkorde of liturgische

dat klinkt mooi, maar het is niet genoeg

gewoonten, maar de praktijk is dat er weinig ruimte voor de nieuwkomers is om daaraan iets te wijzigen. Sterker nog spelen de niet beschreven en niet onder woorden gebrachte normen en waarden een rol, de sociale codes van een kerkelijke gemeente. Hoe de mensen gekleed gaan en hoe ze hun huizen hebben ingericht. Hoe ze feest vieren en wie zij daarbij uitnodigen. Hoe jongeren met elkaar omgaan of juist niet. Hoe wij conflicten hanteren of met ons geld omgaan. De kerk is een bepaalde vorm van samenleven met een eigen cultuur: een geheel van opvattingen, gedragingen en strevingen dat maar deels beschreven en bewust is, maar wel als totaalindruk op de nieuwkomer afkomt. Dat is voor een allochtoon duidelijker en dus ook moeilijker dan voor een autochtoon. Een geboren Nederlander kan het wel een béétje merken.

Wie een tijdje in een stadsgemeente woont, merkt de verschillen met een kerk in de provincie. Het (soms extreme) individuele van een stad, de openheid om te experimenteren, de onevenwichtige samenstelling van de gemeente - dat zijn elementen die je elders niet tegenkomt en die ook een andere sfeer opleveren. Maar iemand die uit een ander land komt merkt dat des te sterker. Wie van het platteland in Afrika, met een sterke groeps cultuur en krachtig leiderschap overgeplaatst wordt door de migratie in een los-zand gemeente die het democratisch principe zoveel mogelijk viert, beleeft een cultuurschok. En als je dan alleen maar zegt: we geloven samen in Jezus en dat is de enige voorwaarde die we aan je stellen, dan ben je niet eerlijk bezig: je verwacht van de nieuwkomer dat hij meedanst in jouw ritme.

Details

Nu doen wij daarover niet negatief. Want wij geloven dat het evangelie erom vraagt dat het wordt doorvertaald tot in de kleine details van het (samen)leven. Het evangelie is een boodschap van redding door Christus, van het komende koninkrijk en een daarbij passende levensstijl. Maar die boodschap gaat uit naar de hoeken van de aarde en gaat daar een relatie aan met de bestaande cultuur. Het sluit er voor een deel bij aan en voor een ander deel wil het die bestaande cultuur hervormen naar het beeld van Christus.⁵ Dan is de boodschap dus confronterend. Die relatie kent dynamiek: het kan zijn dat er in de loop van de tijd inderdaad een vernieuwing optreedt waardoor het christelijk samenleven opbloeit. Het is ook mogelijk dat de bestaande patronen een kracht ontwikkelen, die het evangelie inkapselt en in feite monddood maakt omdat het alleen maar bevestigen mag wat er is en geen 'tegenover' meer betekent. In die weg van het christelijke geloof in een bepaalde tijd en streek gaat het er dus om dat het evangelie zich heel concreet verbindt met die eigenaardigheden die daar leven. Dat de eigen taal alle ruimte krijgt en lokale gewoonten zich ontwikkelen⁶ Ook hier in Holland.

Vreemd

Dit alles wordt echter bevraagd bij de komst van de vreemdeling. Dan is de vraag: moet hij zich aanpassen aan de bestaande patronen of (als hij al een overtuigd christen is) wordt hij er oorzaak van dat wij ontdekken dat ons patroon van christelijkheid niet noodzakelijk is voor iedereen? Er is dus onderscheid tussen centrum en periferie. De lokale verworvenheden zijn niet iets om je voor te schamen, maar ook niet iets om te verabsoluteren. Wie het goed begrepen heeft, ziet dat het uitwerkingen zijn, die er - vanuit éénzelfde centrum - elders anders uitzien. Vanuit een opdracht om als christenen kerkdiensten te beleggen, belegt de ene gemeente op zondag overtuigd één dienst, en de ander twee. Vanuit een zelfde motivatie tot het maken van muziek, pakt de een de trommels en de ander het orgel. Je gaat dus vanuit de verschillen in handelen terug naar het gemeenschappelijke. Dat geldt niet alleen voor dingen die mensen doen, maar ook hun opvattingen en verlangens. Binnen het christelijk geloof hebben wij ideeën over wat eerlijk is, wat waarheid spreken is, hoe man-vrouw relaties zijn, of je en hoe je op vakantie wil, of over vrije tijd van een predikant. In de ontmoeting met een allochtone broeder of zuster blijken veel van die dingen ineens een mix te zijn van bij-

belse elementen met traditionele en culturele, die we samen 'christelijke levensstijl' noemen. Doordat het een mix is, zal zich op tal van punten een ander denken of willen manifesteren. Wat nu te doen als je elkaar tegenkomt in de gemeente? Niet voor even, maar permanent?

(On)opgeefbaar

Ons idee is dat je als ontvangende kerk eerst jezelf moet realiseren dat niet alles absoluut is. Het totale plaatje heeft een kern en wat die kern betreft, is het *take it or leave it*. Je kunt niet met elkaar verschillen over zaken die in de geloofsbelijdenis zijn vastgelegd. Ook al kun je zeggen dat de drie reformatische confessies sporen van tijd en cultuur dragen, dan nog vormen die nu wel de kern van onze kerkelijke identiteit in Nederland en die is onopgeefbaar. Maar als mensen daarmee hartelijk instemmen, dan is het zaak om over andere punten van onze leer en ons leven minder stellig te doen. Je kunt het voorhouden als een *way of life* die ons bevalt en die wij de ander graag zien navolgen. Maar het gaat dan niet om noodzakelijkheden. Een ander kan in Nederland wellicht een levenspatroon laten zien dat afwijkt van wat wij gewend zijn, terwijl je toch overtuigd bent van zijn goede intenties en het deelgenoot zijn van de verlossing door Christus en zijn Geest.

Kerkbezoek

Neem als voorbeeld de kerkgang. Een gezin uit Somalië wordt lid en zij gaan maar eenmaal op zondag naar de kerkdienst. Dat is in veel traditionele Nederlandse kerken lastig. Daar hebben we namelijk te maken met autochtone Nederlandse leden die uit laksheid niet meer twee keer komen. Daaruit blijkt een minachting van de middelen die God geeft om ons geloof te bouwen en het gaat vaak gepaard met gebrek aan persoonlijke vroomheid in bidden en bijbellezen. Maar als je in gesprek met de Afrikaanse familie merkt dat van dat laatste geen sprake is (zij lezen en weten meer van de Bijbel dan menig autochtoon kerklid hier) en ook dat zij die zondag gebruiken voor contacten met hun volksgenoten die geen christen zijn en dat zij onder hen vrijmoedig getuigen van de HEER, dan ligt het oordeel niet zo maar klaar. Sterker: je proeft in feite een diep geloof en een hartelijke overtuiging; iets dat je graag als kerk bij ieder van de leden hoopt aan te treffen.

Doorvragen

Is het dan maar zo dat je het erbij laat en zegt: oké, jullie gaan maar één keer, wij twee keer en we doen er niet moeilijk over? Niet moeilijk over doen, lijkt ons een wijze eerste stap, maar er is meer dan dat. Want wij hebben al eerder gesproken over de dynamiek die ontstaat in de contacten (soms de botsing) van verschillende culturen. Wie langdurig met elkaar omgaat, merkt dat er een invloed op elkaar uitgaat. Dat kan uiteraard naar beide kanten gebeuren, maar waar een meerderheid een bepaald patroon voorleeft, is het voor de enkeling niet makkelijk zich daarvan blijvend los te maken. Wie bij lofprijzing zo nu en dan wil gaan staan en z'n armen in de lucht wil steken, heeft veel zelfvertrouwen en kracht nodig om het vol te houden in een gemeente die alleen op aangeven van de voorganger staat of zit en de armen doorgaans laag houdt. Zo kan het dus ook gaan met de kerkgang en daarbij is

het onderwerp zelf het ook waard om meer dan eens te bespreken. Want de kerkgang is een deel van het geloofsleven, dat sterk tegen de kern aanligt. Het is de plaats waar door liederen en gebeden de HEER wordt geprezen om zijn verlossende werk en wij luisteren naar zijn verlossende woord. Het feit dat je in je persoonlijke levensstijl het vasten wil toepassen is bijvoorbeeld een zaak van een ander kaliber.

Dus de aanspraak op de allochtone nieuwkomer hoeft niet uit te blijven. Als het maar niet staat in de sfeer van beschuldiging of verdachtmaking. Want dan zou je uit zijn gedrag conclusies trekken over zijn intenties, die beledigend overkomen en niet terecht zijn. Het effect van de nieuwkomer met z'n afwijkend gedrag vraagt dus om een heroriëntatie bij de ontvangende kerk op haar identiteit: wie ben ik en hoe ga ik om met de ander?

Gezin

Vergelijk het eens met een gezin waar de kinderen de verking binnen brengen. Vaste patronen worden ineens ter discussie gesteld door die 'nieuwkomers'. Er komt een periode op gang die naar een nieuw evenwicht zoekt. En daarbij worden grenzen bepaald: ik wil bijvoorbeeld niet dat een vriend van mijn dochter in onze huiskamer rookt, hij gaat maar even buiten staan. Maar als hij z'n schoenen wil uitdoen bij de voordeur omdat hij dat gewend is, heb ik er geen bezwaar tegen. Ik wil niet dat ze gaan zitten vrijen op de bank, maar ik ben blij verrast met de inbreng in de gesprekken die wij in huis hebben. Zo is de 'vreemde' een invloedrijk element. Het dwingt je om je eigen gewoonten en vaste patronen eens te herzien en te herontdekken wat je echt belangrijk vindt in jouw huis.

Sterk

Nu heeft onderzoek naar de identiteit van organisaties wel duidelijk gemaakt dat hier veel moeilijkheden liggen.⁷ Waar de mensen het onderscheid tussen kern en missie en uitvoering niet kunnen maken, treedt makkelijk verstarring op. Dat gaat gepaard met ongestuurdheid en een weinig inlevende houding naar mensen die binnen komen.

Anderzijds: als mensen onzeker zijn over wat nu eigenlijk de reden van hun bestaan is, dan ben je ook niet in staat om de ander goed te ontvangen.

Voor een goede ontvangst is dus een sterk zelfbesef nodig. Sterk dus in het beseffen van wat de kernwaarden van ons kerkelijk leven zijn, tegelijk sterk in het beseffen dat er verschil mag ontstaan in de uitwerking van die kernwaarden en ook dat wij niet de waarheid over alles in pacht hebben.⁸

Vertrouwen

Zo kun je je eigen beperkingen leren zien en accepteren, waardoor je situaties open kunt laten, niet direct met een regel of voorschrift dichttimert en waardoor je de ander met vertrouwen tegemoet kunt treden. Bovendien, wie medechristen is, is ook onder de heilzame invloed van de Geest en die kan dus ook wat zinnigs te melden hebben waar ik als autochtoon wat aan heb of van kan leren. Het is in het verlengde van die zelfbewuste houding dat je mensen de tijd geeft om aan je te wennen. Want je kunt wel in een kort kennismakingstraject je confessie met

elkaar delen en op dat punt overeenstemming constateren, maar bij nadere kennismaking komen de eigen vormgevingen van een kerkverband of locale gemeente aan het licht. En moet de nieuwkomer dat ook slikken? Als we 'nee' zeggen, voelt hij dat dan ook zo, of krijgt hij toch de indruk dat hij moet worden als wij? Zal hij na verloop van tijd (misschien wel jaren) niet toch teleurgesteld

de kerkgang is een deel van het geloofsleven, dat sterk tegen de kern aanligt

raken en het gevoel krijgen dat hij toch nooit echt geaccepteerd werd vanwege zijn andere levensstijl? De kennismaking heeft tijd nodig, van beide kanten. En vooral ook diep vertrouwen in elkaar, acceptatie en wederzijds respect. Het is te hopen dat vreemde nieuwkomers vrijmoedig en blijmoedig iets eigens kunnen behouden temidden van onze kerken. Anders treedt het systeem van aanpassing en/of uitstoting op: alleen wat gelijk wordt aan het bestaande blijft dan en daarmee is het conservatisme een feit. Zo verandert er niets omdat de gemeente niet bereid is een ander de ander te laten. Een gemiste kans om multicultureel te zijn en toch één in de lofprijzing van de Allerhoogste.

Simon van der Lugt is predikant van de Gereformeerde Kerk te Delft en was dertien jaar werkzaam als missionair predikant onder de culturele minderheden in het Rijnmondgebied. Rinus Visser is werkzaam bij de politie in Rotterdam-Rijnmond en de Politie Academie en geeft toerusting over thema's rond de multi-etnische samenleving.

noten:

- 1 Simon van der Lugt en Rinus Visser bereiden een publicatie voor over multicultureel kerk-zijn in Nederland.
- 2 J. Hendriks, *Een vitale en aantrekkelijke gemeente*, model en methode van gemeenteopbouw, Kampen 1991 (tweede druk), 144
- 3 Zie voor een goede introductie over de vragen rond nieuwkomers in de christelijke gemeente: Stefan Paas, *De werkers van het laatste uur*, de inwijding van nieuwkomers in het christelijk geloof en in de christelijke gemeente, Zoetermeer 2003
- 4 Zie hierover breder J. Hendriks, *Een vitale en aantrekkelijke gemeente*, model en methode van gemeenteopbouw, Kampen 1991 (tweede druk), 139-147
- 5 Dr. Peter van der Kamp noemt dat 'bi-culturaliteit' in zijn proefschrift *Hart voor de stad*, een praktisch-theologische studie naar kansen voor kerk-zijn in een stedelijke omgeving, Kampen 2003, p.301: "de kerk kiest voor een open en positieve, maar tegelijk ook kritische houding tegenover de stad".
- 6 In de missiologie wordt dit besproken als contextualisatie. Een brede studie hierover biedt C.J. Haak, *Metamorfose*, intercultureel begeleiden van kerken in een niet christelijke omgeving, Zoetermeer 2002
- 7 Zie bijvoorbeeld: Govert Buijs e.a., *Wat je zegt, ben je zelf*, identiteit en christelijke organisaties, Zoetermeer/Barneveld 2003 (GSEV reeks nr. 49; ICS Cahiers deel 40)
- 8 Dr. E.A. de Boer brengt dat onder woorden over de Gereformeerde Kerken (v.), in twee artikelen in *De Reformatie*, jrg. 80 (2004-2005), 45 (3 september 2005) en 46 (10 september 2005). Hij geeft een theologische verantwoording van veranderingen onder de titels *Ons kennen schiet tekort* en *Ons denken is beperkt*.

Liedboek gezang

279: Het duurt niet lang meer tot de tijd

lied van de week

Het lied dat voor zondag 19 november op het rooster staat, voert terug op de beroemde middeleeuwse sequens *Dies irae*, de indrukwekkende hymne over het Laatste Oordeel.'

J. Smelik ■

Tijdens de middeleeuwen werden bijzonder veel sequenties gemaakt, waarvan er bij de Contra-Reformatie uiteindelijk vijf door de geestelijke overheid goedgekeurd werden voor liturgisch gebruik. Eén daarvan was het *Dies irae*. Lange tijd is gedacht dat de franciscaan Thomas van Celano (ca. 1190-1260) de auteur van deze sequens was, maar vandaag de dag gaat men er vanuit dat de tekst van nog oudere datum is.

Over het oorspronkelijke gebruik van het *Dies irae* bestaat onduidelijkheid. Sommigen zeggen dat de hymne oorspronkelijk gebruikt werd op de eerste adventszondag, anderen beweren dat zij ontstaan is als uitbreiding van het responsorium *Libera me* dat een plaats had in de dodenliturgie. Voor beide is echter geen bewijs te vinden. Wel is duidelijk dat de sequens een belangrijke plaats kreeg in de requiemmis.

Reformatorische versie

Aanvankelijk lieten de kerken van de Reformatie het middeleeuwse *Dies irae* links liggen, hoogstwaarschijnlijk omdat zij er bezwaren tegen hadden. De hymne kwam aan het einde van de zestiende eeuw wel weer in het zicht van de reformatorische kerken via een bewerking van Bartholomäus Ringwaldt.

De dichter werd geboren in Frankfurt an der Oder. Het exacte geboortjaar is onbekend: het moet tussen 1530 en 1532 geweest zijn. In 1543 ging hij theologie studeren aan de lutherse Landesuniversität van het keurvorstendom Brandenburg, waar hij in 1556 afstudeerde. Hij wordt predikant in een aantal plaatsen, o.a. vanaf 1559 in Langenfeld in der Neumark, dat vandaag de dag in Polen ligt. Hij overleed daar in 1599, naar alle waarschijnlijkheid op 9 mei. Ringwaldt gaf in de jaren tachtig van de zestiende eeuw een gezangboekje uit: *Handbüchlein: Geistliche Lieder und Gebetlein, Auff der Reiß, oder sonst in eigener not, und in sterbens*

leufften zugebrauchen (Frankfurt an der Oder, 1586). De voorrede dateert uit 1582. Eén van de liederen uit deze bundel is 'Es ist gewißlich an der Zeit', het lied dat door J.W. Schulte Nordholt vertaald werd en deze week op het rooster staat.

Het lied voert terug op het *Dies irae*, maar niet in die zin dat Ringwaldt rechtstreeks een bewerking van de Latijnse sequens maakte. Nee, hij bewerkte een bestaande Duitstalige versie van de middeleeuwse hymne, die dateert van omstreeks 1565 en de titel droeg 'Von der zukunfft unsers Herrn Jhesy Christi' (Over de toekomst van onze Here Jezus Christus). Een andere bron van dit lied wordt wel gedateerd op circa 1556.

Ringwaldt zette als titel boven zijn lied 'Ein Lied vom Jüngsten Tage, von Bartholomäus Ringwaldt gebessert'. Over die verbeteringen ('gebessert') zou heel veel te zeggen zijn, maar ik moet me sterk beperken. Ten opzichte van de gregoriaanse hymne en de Duitse bewerking uit circa 1565 heeft Ringwaldt het slot van strofe 2 sterk gewijzigd. In dit couplet wordt gezongen over de doden die op zullen staan, waarbij gerefereerd wordt aan 1 Tessalonicenzen 4:16. In tegenstelling tot het *Dies irae* heeft Ringwaldt vervolgens ook vers 17 uit dit bijbelhoofdstuk in deze strofe opgenomen (de gelovigen die nog leven zullen met de Here weggevoerd worden).

Wie de liedtekst doorleest, zal daarin veel meer referenties aan specifieke bijbelplaatsen herkennen. Het schriftgedeelte uit Matteüs 25:31-46, waar gesproken wordt over het oordeel van de Zoon des mensen, klinkt in het hele lied op de achtergrond mee. Meer specifiek noem ik de volgende schriftplaatsen die in het lied te herkennen zijn: couplet 1: 2 Petr. 3:7, 10; couplet 2: 1 Tess. 4:17, 18, couplet 3 en 4: Openb. 20:12vv.

De eerste vier coupletten geven een beschrijving van wat er zal gebeuren wanneer de Jong-

ste Dag aanbreekt. Je kunt dit het ‘objectieve’ deel van het lied noemen. Daarna volgt een soort subjectief gedeelte: in de laatste drie strofen gaat het lied over in een gebed van een gelovige die bidt om behoud en redding bij het Laatste Oordeel. In de slotstrofe wordt nadrukkelijk gebeden om de komst van deze dag. Hiermee wordt metterdaad duidelijk dat de smeekbede om behoud uit de coupletten 5 en 6 gebeurt in het vertrouwen dat de gelovigen op grond van Christus’ wonden (str. 5 regel 2) de hemel binnen mogen gaan.

Gezangen over de Jongste Dag zijn er niet veel; en zeker niet waar zo indringend over het oordeel (veroordeling en vrijspraak) gezongen wordt. In onze tijd is dit alles behalve een populair thema. En juist daarom is het goed dat de kerk uit een ver verleden ons via liederen leert zingen over deze bijbelse noties en ons zo uittillen boven eigen voorkeuren.

Melodie

Als herkomst van de melodie staat in het *Liedboek*: ‘Geistliche lieder auff’s new gebessert, Wittenberg 1533’. De melodie is echter ouder en afgeleid van het voorreformatorische volkslied ‘Wach auf, mein Herzens Schöne, zart Allerliebste mein’. Dit was een wereldlijk liefdesliedjes dat Hans Sachs in 1525 vergeestelijkte: “Wach auf, mein Herzens Schöne, du Christenliche Schar”. De melodie heeft de zogenoemde Barvorm, hetgeen inhoudt dat de regels 1 en 2 herhaald

worden in de regels 3 en 4 (=Aufgesang) waarna het Abgesang (regels 5-7) volgt. De laatste regel is gelijk aan regel 2/4. Wat de toonsoort betreft, kun je zeggen dat de melodie in G-dur staat, of correcter: in G-ionisch. Dat was indertijd een moderne toonsoort. Wanneer je de melodie echter nauwkeuriger bekijkt, kun je zien dat de melodie terugvoert op een oudere bron (c.q. de volksliedmelodie): op vijf tonen na is de melodie namelijk helemaal pentatonisch (dwz: opgebouwd uit vijf tonen: d-e-g-a-b). Modern voor de eerste helft van de zestiende eeuw was vooral het ritme. De sobere ritmiek is gebaseerd op het overwegend gebruik van kwartnoten en halve noten; dat kennen we uit het Geneefse psalter. Alleen neigt het ritme van dit lied sterk naar de isometrie, waarbij dus één nootwaarde overheersend is. Bij de overgangen tussen regels 1/2, 3/4 en 6/7 moet u even opletten dat daar geen rusten gezongen worden. De regels eindigen en beginnen met een halve noot. Wat het tempo betreft, kunt u als richtlijn aanhouden: MM 54 voor de halve noot.

Dr. Jan Smelik is hymnoloog/musicoloog en woont te Zuidhorn

noot:

Een sequens is een liedgenre die ontstaan is doordat in het gregoriaans het langerekte melisma op de laatste lettergreep ‘a’ van het woord ‘Alleluia’ (de zgn jubilus) een tekst geplaatst werd, zodat de melodie beter onthouden kon worden.

HOOFDREDACTEUR:

Prof. Dr. B. Kamphuis

EINDREDACTEUR:

Dr. E.A. de Boer

OVERIGE REDACTIELEDEN:

Drs. A.L. Th. de Bruijne, Drs. I.D. Haarsma, Prof. Dr. G. Kwakkel, Drs. B. Luiten, Prof. dr. S. Griffioen, J. Westert.

MEDEWERKERS:

J.J.D. Baas, J.M. de Jong, Ds. G. Riemer, Dr. J. Smelik, Drs. H. Veldman

BESTUURSLEDEN STICHTING

DE REFORMATIE:

A. Verhoeff (voorzitter),
Drs. B. Bos (secretaris),
Ph. Haveman (penningmeester)

BLADMANAGEMENT:

Mevrouw M.T. Kremer
Scholma Druk bv, Postbus 7
9780 AA Bedum, tel. 050 3013636

Alle stukken voor de redactie bij voorkeur per E-mail: reformatie@scholma.nl, ingeval per post via bovengenoemde postbus.
Uitgever: Print Media bv, Bedum
Technische realisatie:
Scholma Druk bv, Bedum

ADMINISTRATIE EN ADVERTENTIES:

Scholma Druk, postbus 7,
9780 AA Bedum.
Telefoon: 050 - 3013636.
Fax: 050 - 3012732
(o.v.v. Reformatie).
E-mail: reformatie@scholma.nl
Aanlevering advertenties in overleg.
ING Bank: 66.30.92.620

ABONNEMENTSPRIJZEN:

€ 49,50 per jaar
studenten € 19,50;
buitenland € 130,00
- abonnementsjaar loopt van
1 januari t/m 31 december
- opzegging van het abonnement dient 1 maand voor aanvang van het nieuwe abonnementsjaar schriftelijk of per e-mail te geschieden (voor 1 december)
Losse nummers € 1,50 (incl. porto).

De Reformatie is op Daisy cd-rom verkrijgbaar bij de Chr. Blindenbibliotheek voor blinden en slechtzienden. Tel. (0341) 565477.

ADVERTENTIES (acquisitie en verkoop):

J. Hoogenboom, tel. 050-4091204,
fax 050-4091252
e-mail: info@hoogenboom-communicatie.nl
Prijs: € 0,45 per mm.
Contracttarief op aanvraag.

Zonder schriftelijke toestemming van de uitgever is het niet toegestaan artikelen uit dit blad over te nemen.

Web: www.dereformatie.nl
ISSN 0165-5191

PERSBERICHT

Op weg naar de revisie van de NBV: denkt u mee?

Na het besluit van de synode van Amersfoort 2005 om de Nieuwe Bijbelvertaling vrij te geven voor gebruik in de erediensten, zijn veel gemeenten met de NBV aan de slag gegaan. In de meeste gemeenten – zo is onze indruk – wordt deze nieuwe bijbelvertaling inmiddels in de diensten gebruikt. En anders worden daarvoor wel de voorbereidingen getroffen. We hopen natuurlijk dat de NBV ook gelezen wordt tijdens de persoonlijke en gezamenlijke bijbelstudie, op catechisatie en in de gezinnen. Want zo raak je vertrouwd met deze mooie nieuwe bijbelvertaling.

Nu is een bijbelvertaling nooit af. Het kan altijd anders en beter. Daarom heeft het Nederlands Bijbelgenootschap (NBG) al een kleine correctie-ronde in 2006-2007 gepland. Het is de bedoeling dat duidelijke zet-, taal- en afstemmingsfouten dan zoveel mogelijk uitgezuiverd worden. Deze correcties zullen de meeste lezers nauwelijks opvallen, en vormen zeker geen reden om een nieuwe editie van de NBV aan te schaffen.

Revisie

Met de grotere revisie wacht het NBG bewust een aantal jaren. In die tijd kunnen de vertalers enige afstand nemen van hun eigen werk. Bovendien heeft een nieuwe bijbelvertaling altijd een periode van gewenning nodig. Je moet zo'n vertaling lezen en gebruiken om weloverwogen te kunnen beoordelen waar hij verbeterd of bijgesteld zou moeten worden, bijvoorbeeld omdat een bepaalde vertaling achteraf toch wat ongelukkig is of misverstanden oproept.

Stuur uw opmerkingen naar het NBG!

Ook een revisie slaagt door ampel beraad (Spr. 15:22). Daarom betreft het NBG bij de revisie de vele op- en aanmerkingen die hen van de kant van lezers bereiken. Het deputaatschap bijbelvert-

aling heeft indertijd het synoderapport over de Nieuwe Bijbelvertaling aan het NBG overhandigd. Nu zijn we bezig materiaal dat niet in het rapport is terechtgekomen te bekijken en te wegen en zo nodig door te geven aan het NBG. Maar ook u als 'gewone' bijbellezer kunt uw op- en aanmerkingen en voorstellen voor revisie naar het NBG opsturen. Het NBG weegt alle kritiek serieus en slaat relevante opmerkingen op in een database. Adresgegevens: Nederlands Bijbelgenootschap, Postbus 620, 2003 RP Haarlem, tel. 023 514 61 46, e-mail info@bijbelgenootschap.nl.

U kunt, als u dat wilt, een afschrift van uw opmerkingen naar het deputaatschap bijbelvertaling sturen: Deputaten Bijbelvertaling, t.a.v. Inge Slings-de Vries, Berkengarde 18, 2742 TS Waddinxveen, e-mail bijbelvertaling@gkv.nl.

www.voederbak.nl

Op www.voederbak.nl biedt het NBG veel informatie over vertaalkeuzes van de NBV. U vindt daar onder meer commentaar bij teksten waarvan de vertaling in de NBV een kritische ontvangst heeft gehad, bijvoorbeeld Genesis 12:9 ('Alle volken op aarde zullen wensen gezegend te worden als jij') en Exodus 20:5 ('...en ook het derde geslacht en het vierde, wanneer ze mij haten'). Vanaf 1 november zullen daar ook een paar passages becommentarieerd worden waarvan het NBG nu al aangeeft dat ze eventueel in aanmerking komen voor revisie: Matteüs 10:29 ('als jullie vader het niet wil'); Lucas 2:51 ('hij was hun voortaan gehoorzaam'). Bovendien is het NBG van plan om ook na 1 november regelmatig nieuw materiaal op deze site te zetten. Daarbij wordt gebruikgemaakt van vragen bij of kritiek op de NBV. Het is dus de moeite waard regelmatig een kijkje te nemen op deze site!

Vrouwenpolder - beroepen: kandidaat R.T. te Velde te Dronten

Rijnsburg i.c.m. Valkenburg (Z-H) - beroepen: R.Th. Pos te Ommen

Ridderkerk en Steenwijk - bedankt voor beroep: J. Holtland te Zeewolde

Secret Harbour (Australië) - overleden: Op de leeftijd van 88 jaar is ds. G. van Rongen overleden. Hij heeft de Gereformeerde Kerken in Nederland, Australië en de Verenigde Staten gediend. In 1983 ging hij met emeritaat.

Voor alles bang
voel me opgesloten
Hyperactief
Leeg en lusteloos
Somber
Agressief

1 op de 6 scholieren krijgt psychische problemen

Psychische problemen bij jongeren komen vaker voor dan je denkt. Een op de zes scholieren heeft er zoveel last van dat ondersteuning of hulp nodig is. Je hoeft je er dus niet voor te schamen. Wel is het belangrijk om goede hulp te zoeken. Eleos kan je deze hulp bieden.

Meer informatie?
Regio Zuidwest Dordrecht/Goes tel. (078) 611 10 57
Regio Midden Amersfoort/Ede tel. (033) 457 17 17
Regio Noordoost Zwolle/Groningen/Almelo tel. (038) 423 03 00

Aarzel niet langer, bel gewoon eens of neem contact op met je huisarts. Of kijk op www.eleos.nl

www.eleos.nl

PERSBERICHT

Zendtijd voor de kerken

Op D.V. **zondag 19 november** wordt via de televisie een **kerkdienst voor doven en slechthorenden** uitgezonden vanuit 'De Koningshof' in Leusden. **Nederland 2, 11.00 uur.**

Op D.V. **zondag 26 november a.s.** wordt **via Radio 5 om 17.02 uur** een kerkdienst uitgezonden van de Gereformeerde Kerk vrijgemaakt in Leek.

Geef deze kinderen een kans

Lalremzo - 9 jaar

Vinith - 5 jaar

SponsorKind

De ouders van Lalremzo en Vinith zijn straatarm. Ze verdienen niet genoeg om voor hun gezin te kunnen zorgen. Zonder u kunnen Lalremzo en Vinith niet naar school. Met uw hulp kunnen wij hen een dagelijkse maaltijd geven en krijgen zij onderwijs. Samen met u geven we hen de kans op een goede toekomst. Lalremzo en Vinith zijn geen uitzondering. Help ons helpen. Dat kan al voor € 22,50 per maand.

Voor meer informatie: www.redeenkind.nl
Tel. 038 - 460 46 48 • E-mail: info@redeeenkind.nl

Jutten met Reinier Sonneveld

Over de verrassingen van God

"Een sprankelend boek vol boeiende gedachten en doorkijkjes... Dit is het jaar nul en 2006 tegelijk" (Freddy Gerkema in *Visie*). In Jutten laat Reinier zien hoe bijzonder geloven is. Hij behandelt steeds een Top 10 van bijvoorbeeld de raarste, de irritantste en de mooiste bijbelteksten.

206 pagina's, € 12,50

Jutten is bekroond met de Publieksprijs 2006.

Buijten & Schipperheijn Motief

www.buijten-motief.nl – 020-524 10 10 – in de boekwinkel

Heeft u problemen bij het opvoeden van uw kind of is de relatie tussen u en uw kind verstoord? Neem dan contact op met SGJ Toegang.

**OPVOEDEN
is mensenwerk**

Professionele hulp voor christenen

033 - 475 33 00
www.sgj.nl

KOSTBAARHEDEN

vertrouwd verzekerd

speciale verzekeringen voor kerken, zorginstellingen en monumenten

Weet u wat een
avondmaalstel waard is?
Donatus wel.

Postbus 500 5240 AM Rosmalen www.donatus.nl tel. 073 - 5221700

Nederlandse Stichting
"Verpleegkundigen
voor Israël"

Ook uw steun is nodig!

De V.V.I. stelt zich ten doel:
Israël helpen met de verpleging
van alle bevolkingsgroepen,
ongeacht afkomst en overtuiging.

Verpleegkundige Hulp

discrimineert niet...

Giften graag op giro 3885840

t.n.v. Penn. VVI, Postbus 476,

3440 AL Woerden

Int.: Secretariaat tel 010-4137951

email: adm.vvi@planet.nl

Ook bemiddeling bij uitzending vrijwilligers

Geeft u óm Israël, geef dan vóór Israël

PERSBERICHT

Missionair worden? Dat kun je leren!

Onlangs verscheen een brochure van deputaten ASE (Aanvullende Steunverlening Evangeli-satiewerk). De titel van deze publikatie luidt: Thuisfront. Deze titel wijst erop dat er onder ons kerken zijn, die meer dan andere aan het front staan. Denk aan gemeenten met een evangelisatieproject in Nederland en Vlaanderen, die landelijke steun krijgen via ASE. In deze uitgave komen al die projecten voor het voetlicht. Met commentaar en toelichting er tussendoor. Leerzaam voor al die gemeenten die nog in de luwte leven. En die nog missionair willen worden. Want thuis moet je toch ook aan het front staan?

Wilt u het boek bestellen, maak dan 9,95 euro (+ 1,55 euro portikosten) over naar rekening 3489.04.576 t.n.v. Deputaten ASE te Hoogezand en het wordt u toegestuurd.